

MADDE 69

DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF SEDA GÜRKAN

KATILIM PAYI ALINMAYACAK HALLER, SAĞLIK HİZMETLERİ VE KİŞİLER⁶⁰

MADDE 69- 68 inci maddede sayılan sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmayacak haller, sağlık hizmetleri ve kişiler şunlardır:

- a) İş kazası ile meslek hastalığı halleri ile askerî tatbikat ve manevralarda sağlanan sağlık hizmetleri.**
- b) 75 inci maddede yer alan afet ve savaş hali nedeniyle sağlanan sağlık hizmetleri.**
- c) Aile hekimi muayeneleri ve kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri.**
- d) Sağlık raporu ile belgelendirilmek şartıyla; Kurumca belirlenen kronik hastalıklar ve hayati önemi haiz 68 inci maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sağlık hizmetleri ile organ, doku ve kök hücre; nakli.⁶¹**
- e) (Değişik: 17/4/2008-5754/65 md.) 94 üncü maddede tanımlanan kontrol muayeneleri,**

⁶⁰ 17/4/2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanununun 65 inci maddesiyle; 69 uncu maddenin birinci fıkrasının (f) bendinde geçen "4 üncü maddenin üçüncü fıkrasının" ibaresi "4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının", şeklinde değiştirilmiş; aynı Kanununun 66 ncı maddesiyle (d) bendine "ile organ" ibaresinden sonra gelmek üzere ", doku ve kök hücre;", (f) bendine "(c) bendinin (4)" ibaresinden sonra gelmek üzere "numaralı alt bendinde belirtilen kişiler ile bunların eşleri" ibareleri eklenmiştir.

⁶¹ 9/5/2007 tarihli ve 5655 sayılı Kanununun 1 inci maddesiyle bu bentte yer alan "sağlık kurulu raporu" ibaresi "sağlık raporu" olarak değiştirilmiştir.

f) (Değişik: 4/7/2012-6353/83 md.) 60 ıncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendinin (4) numaralı alt bendinde belirtilen kişiler ile bunların eşleri, (6) ve (8) numaralı alt bentlerinde sayılanlar ile bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler, (5) ve (7) numaralı alt bentlerinde sayılanlar, vazife malulleri ile 4 üncü maddenin dördüncü fıkrasının (d), (e) ve (f) bentlerinde sayılanlar.⁶²

g) (Ek: 4/7/2012-6353/83 md.) 3713 sayılı Kanununun 21 inci maddesinde sayılan olaylara maruz kalmaları nedeniyle yaralananların tedavileri sonuçlanıncaya veya maluliyetleri kesinleşinceye kadar sağlanacak sağlık hizmetleri.

h) (Ek: 2/1/2017-KHK-681/80 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7073/79 md.) 60 ıncı maddenin onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılanlar.

Bu madde gereğince katılım payı alınmayacak sağlık hizmetlerini tek tek veya gruplandırarak tespiti Kurum yetkilidir.

GİRİŞ

Sağlık hizmetlerinden katılım payı alınması genel kural olmakla birlikte, 5510 sayılı Kanunda bu kuralın istisnasını oluşturan bazı durumlara yer verilmiştir. 5510 sayılı Kanunun m. 69/II hükmüne göre, katılım payı alınmayacak sağlık hizmetlerini tek tek veya gruplandırarak tespiti Kurum yetkili kılınmaktadır⁶³.

I. Katılım Payı Alınmayan Haller

5510 sayılı Kanun'un 69. maddesinde katılım payı alınmayacak haller olarak, acil haller, afetler, askeri tatbikat ve manevralar ve savaş düzenlenmiştir. Söz konusu haller, sigortalıdan katılım payının tahsilinin mümkün olmadığı ya da katılım payı alınmasının hakkaniyetli olmayacağı bazı durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Acil servis sağlık hizmetlerinden kural olarak katılım payı alınmamaktadır. Ancak Tebliğ'de acil servislerde verilen ve SUT eki "Hizmet Başlı İşlem Puan Listesi" nde (EK-2/B) yer alan 520.021 kodlu "Yeşil alan muayenesi" adı al-

⁶² 17/4/2017 tarihli ve 690 sayılı KHK'nin 43 üncü maddesiyle, bu bentte yer alan "(d) ve (e)" ibaresi "(d), (e) ve (f)" şeklinde değiştirilmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7077 sayılı Kanunun 39 uncu maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

⁶³ İlgili maddenin düzenleniş şekline, hükümde yer alan haller, sağlık hizmetleri ve kişiler bakımından katılım paylarının tümünün alınmayacağı şeklinde bir sonuç ortaya çıkabilecekin Kuruma katılım payı alınmayacak sağlık hizmetlerini belirleme yetkisinin verilmesinin uygun olmadığı yönünde Okur, 2008:153.

tında Kuruma fatura edilebilen sağlık hizmetleri hariç olmak üzere acil servislerde verilen sağlık hizmetleri bu kuralın dışında tutulmuştur⁶⁴. Bunun dışında, bedeli Kurumca karşılanmayan ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayeneleri, Sağlık Bakanlığı tarafından sözleşme yapılmış, görevlendirilmiş veya yetkilendirilmiş aile hekimi muayeneleri ile Diyaliz merkezleri ve Sağlık Bakanlığında ruhsatlı diğer özelleşmiş tedavi merkezleri, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Mikrobiyoloji Referans laboratuvarları tarafından sunulan sağlık hizmetlerinde ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesinden katılım payı alınmayacaktır.

5510 sayılı Kanun'un 75. maddesinde yer alan afet ve savaş hali nedeniyle sağlanan sağlık hizmetleri için de katılım payı alınmamaktadır. Anılan hükme göre, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun⁶⁵ kapsamındaki afetler ile 2941 sayılı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu⁶⁶ gereğince ilân edilen savaş halinde genel sağlık sigortalısı ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin sağlık hizmetleri Kurum tarafından sağlanmaya devam edilir. Ancak, afet veya savaş hallerine bağlı nedenlerden dolayı Kurumca yapılan sağlık hizmeti giderleri, giderlerin ödendiği takvim yılı sonu esas alınarak genel bütçeden Kuruma bir yıl içinde transfer edilir. Buna göre, hükümde yalnızca savaş halinin düzenlendiği ve seferberliğin hükmün kapsamı dışında kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak, söz konusu ayırımın yapılması ve seferberlik döneminde verilen sağlık hizmetlerinden katılım payı alınması yerinde olmamıştır⁶⁷.

211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu⁶⁸ m. 65/II hükmüne göre de görev koşulları itibariyle askeri birlik envanterinden kullanılan ilaç ve tıbbi sarf malzemeleri için herhangi bir ücret veya katılım payı alınmamaktadır⁶⁹. Belirtmek gerekir ki, askeri tatbikat ve manevralarda sağlanan sağlık hizmetlerinden de katılım payı alınmamaktadır⁷⁰.

II. Katılım Payı Alınmayan Sağlık Hizmetleri

5510 sayılı Kanun m. 69/I-c hükmünde aile hekimi muayeneleri ve kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmayacağı düzenlenmiştir. Bu bakımdan, kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetinin kapsamının belirlenmesi önem teşkil etmektedir. Kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetleri, GSSUY m. 4/1-t bendinde "Kişilerin, hastalıktan korunması veya sağlıklı olma hâlinin sürdürülmesi amacıyla kişiye yönelik olarak finansmanı sağlanacak sağlık hizmetleri" olarak tanımlanmıştır. Bu kapsamın dışında

⁶⁴ SUT 1.8.5. (5).

⁶⁵ RG 25/5/1959/10213.

⁶⁶ RG 8/11/1983/18215.

⁶⁷ Sözer, 2024: 417.

⁶⁸ RG 10/1/1961/10703.

⁶⁹ Sözer, 2024: 417.

⁷⁰ SUT, 1.8.5. (2).

kalan sağlık hizmetlerinden genel hükümler çerçevesinde katılım payı alınmaktadır.

Katılım payı alınmayan bir diğer sağlık hizmeti de Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmeti sunucuları tarafından sağlık raporu ile belgelendirilmek şartıyla; Kurumca belirlenen kronik hastalıklardır⁷¹. Bu bağlamda, Kurum tarafından tespiti yapılacak kronik hastalık kavramının tanımı önem teşkil etmektedir. Kronik hastalık, uzun süre kalıcı etkilere sahip; kişinin yaşam kalitesini düşüren ve engellere neden olan fiziksel veya zihinsel rahatsızlık olarak tanımlanabilecektir⁷².

Kurum, ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi, yatarak tedavi, vücut dışı ortez ve protezler ile ayakta tedavide sağlanan ilaçlar bakımından, katılım payı alınmayacak kronik hastalıkları ayrı ayrı belirleyebilir⁷³. Katılım payı alınmayacak kronik hastalıkların belirlenmesinde yetki Kuruma bırakılmış olup; bu kapsamda SUT Ek 1-A'da "Ayakta Tedavide Hekim ve Diş Hekimi Muayenesi Katılım Payı Alınmayacak Kronik Hastalıklar Listesi"⁷⁴ düzenlenmiştir. Sağlık raporu ile belgelendirilmesi şartıyla; Kurumca belirlenen söz konusu listede yer alan kronik hastalıklarda, kişilerin bu hastalıkları ile ilgili uzmanlık dalındaki ayaktan muayenelerinde katılım payı alınmamaktadır. Ancak; aynı muayenede Kurumca belirlenen katılım payı alınmayacak kronik hastalıklar listesinde yer almayan başka bir tanının da tespit edilmesi ve/veya bu tanıya yönelik tedavinin düzenlenmesi halinde katılım payının ödenmesi söz konusu olacaktır⁷⁵.

Belirtmek gerekir ki, SUT'ta tetkik ve tahliller ile diğer tanı yöntemlerinde kullanılan ilaçlardan, yatarak tedavilerde kullanılan ilaçlardan, sağlık raporu ile belgelendirilmek şartıyla EK-4/D Listesinde⁷⁶ yer alan ilaçlardan katılım payı alınmayacağı hüküm yer almaktadır⁷⁷. Tıbbi sarf malzemeleri ile katılım payı alınacağı düzenlenmişler hariç olmak üzere tıbbi malzemelerden de katılım payı alınmayacaktır⁷⁸. Kurumca iade alınan tıbbi malzemeler de bu kapsamdadır⁷⁹.

⁷¹ Aynı yönde hüküm için bkz. GGSUY m. 24/I-e.

⁷² Aydemir/Çetin, 110.

⁷³ GSSUY, m. 24/I-e.

⁷⁴ Güncel liste için bkz. <https://www.sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/18052024-SUT-Degisiklik-Tebliği-Islenmis-Guncel-2013-SUT-2024-05-20-02-00-31>, (erişim tarihi:15.09.2024).

⁷⁵ SUT, 1.8.5 (7).

⁷⁶ Hasta katılım Payından Muaf İlaçlar Listesi'nin güncel hali için bkz. <https://www.sgk.gov.tr/Duyuru/Detay/Hasta-Katilim-Payından-Muaf-Ilaclar-Listesi-EK-4D-2022-12-12-11-26-54>, (erişim tarihi: 15.09.2024).

⁷⁷ SUT, 1.8.5(8).

⁷⁸ SUT, 1.8.5(9).

⁷⁹ SUT, 1.8.5(17).

Yargıtay 2022 yılında kanser hastalığının tedavisinde kullanılan bir ilaç bakımından vermiş olduğu bir kararında⁸⁰, söz konusu ilacın bedelinin Kurum tarafından karşılanıp karşılanamayacağını tespitinin öncelikli olduğunu belirtmiştir. Kurum tarafından bedelin karşılanmasının mümkün olması halinde ise katkı payı ödenip ödenmeyeceği noktasında inceleme yapılması gerektiği yönünde karar vermiştir.

5510 sayılı Kanununun 69. maddesinde düzenlenen bir diğer istisnai hüküm de vücut dışı ortez ve protez bedelleri bakımından hayati önemi haiz sağlık hizmetlerinden de katılım payı alınmamasına ilişkindir. Anılan hükümde, yalnızca hayati öneme haiz sağlık hizmetlerinden sayılan vücut dışı ortez ve protez bedellerinden katılım payı alınmayacağı düzenlenmiştir⁸¹. Bu bakımdan, hayati öneme haiz olan vücut dışı ortez ve protezlerin tespiti önem teşkil etmektedir.

Yargıtay'ın ortez kapsamında değerlendirilen ilaçlı stentlere⁸² ilişkin olarak vermiş olduğu kararlarda da ilgili husus dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, 2010 yılında vermiş olduğu bir kararında⁸³, ilaçlı stent bedelinin öncelikle 5510 sayılı Kanun'un 63. maddesinde Kurum tarafından karşılanabilir olduğunun tespiti yapıldıktan sonra karşılanacak miktarının belirlenmesine gidilmesi gerektiğini belirtmiştir. Söz konusu karar değerlendirildiğinde, sigortalıdan katılım payı alınıp alınmayacağı da tespitinin de 5510 sayılı Kanun'un 68. ve 69. maddeleri kapsamında yapılması gerekecektir. İlaçlı stent takılması hayati öneme sahip ise katılım payı ödenmesi gerekmeyecektir.

Yargıtay, ilaçlı stent bedelinin hesaplanmasında *"ilaç salınımlı stentin, hasta açısından tıbben gerekli olduğu esas alınarak, Sağlık Bakanlığı Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu vb. kuruluşlardan sorulup davaya konu sağlık malzemesine ilişkin ihalelerde teklif edilen fiyat ortalaması alınarak rayiç fiyat belirlenmesi; ödemeye esas fiyatın bu şekilde belirlenmesinin mümkün olmaması halinde, konu hakkında teknik ve mali bilgiye sahip bilirkişiden piyasa değerleri ve ilgili kuruluşların görüşü ışığında fiyat tespitine ilişkin rapor alınması gerektiğini"* belirtmiştir. Söz konusu tüm araştırmalar yapılmak suretiyle belirlenen rayiç bedelden sigortalının katılım payı düşüldükten sonra kalan kısım Kurum'un

⁸⁰ Y10HD E 2021/11547, K. 2022/4751. Aynı yönde bir başka kararlar için bkz. Y10HD 31.03.2022 E. 2021/ 11547 K. 2021/4751; Y10HD E. 2022/13973 K. 2023/1144 T. 13.02.2023.

⁸¹ Aynı yönde bkz. GSSUY m. 24/1-f.

⁸² Danıştay 16.06.2010 tarihli ve 2010/6009 esas numaralı kararında 5.3.2010 tarih ve 27532 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinin "Tıbbi Malzeme Temin Esasları" başlıklı 7.1. maddesinin 18. fıkrasında yer alan "...İlaçlı Stent bedelleri Kurumca ödenmez." kuralının yürütmesinin durdurulmasına karar vermişti. Bu kapsamda yürürlükte olan SUT 3.1.4. hükmünde ise koroner stent bedellerinin Kurum tarafından karşılanacağı düzenlenmiştir. Söz konusu iptalden kararından sonra da alacak ve iptal davalarının açılmaya devam ettiği yönünde Kabakçı, 2022:1772.

⁸³ Y10HD E 2008/17710 K 2010/4211.

temerrüde düştüğü tarih itibariyle yasal faiziyle tahsili talep edilebilecektir. Kararda, yerel mahkemede maddi ve hukuki olgular gözetilmeksizin yanılığın değerlendirme ve eksik araştırma ve incelemeyle karar verilmesi bozma nedeni olarak görülmüştür⁸⁴.

Yargıtay, bir başka kararında sigortalının yatarak tedavide kullandığı ve kendisince karşılanan ilaç salınımlı stent bedelinden katılım payı alınmayacağı yönünde karar vermiştir⁸⁵. Belirtmek gerekir ki, sigortalının kendisi veya bakmakla yükümlü olduğu kişinin tedavisi bakımından gerekli ve fakat kurum tarafından karşılanmayan protez, ortez ya da ilaç bedellerinin sigortalının kendisi tarafından karşılanması halinde Kuruma ayrıca katılım payı ödenmesi gerekmemektedir. Bu konuda başka bir kararda, bedelinin kim tarafından karşılandığı karardan tam anlaşılammakla birlikte, ilaçlı stent bedelinden m. 69 ve SUT hükümleri uyarınca katılım payı alınmayacağı belirtilmiştir⁸⁶.

SUT'ta 19.05.2011, 23.10.2011 ve 9.11.2011 tarihlerinde meydana gelen depremler sonucunda yaralanan veya sakat kalanlara verilecek protez, ortez, araç ve gereç bedelleri için katılım payı alınmayacağı yer almaktadır. Söz konusu düzenleme, muayene, ilaç, tıbbi malzeme ve yardımcı üreme tedavilerinden alınacak tüm katılım payları için geçerlidir. Ayrıca, katılım payı alınmayacak bir diğer sağlık hizmeti de, sağlık raporu ile belgelendirmek şartıyla, organ, doku ve kök hücre nakilleri olarak düzenlenmiştir⁸⁷.

Belirtmek gerekir ki, 5510 sayılı Kanun'da katılım payı alınmayacak olan kontrol muayeneleri 94. madde ile sınırlı tutulmuştur⁸⁸. Anılan hükümde, Kurum ilk olarak yürütülen soruşturma kapsamında sınırlı olmak üzere; sağlık hizmeti alan genel sağlık sigortalısından veya bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilerden sağlık hizmetinin gerçekten alınıp alınmadığının tespiti için kontrol muayenesi ve tetkik yaptırılmasını talep edebilmektedir. İkinci olarak ise, sigortalının, isteğe bağlı sigortalının veya bunların hak sahiplerinin malullük, iş göremezlik raporlarında belirtilen rahatsızlıklarının mevcut olup olmadığını tespit amacı söz konusudur. GSSUY'de harp malullülüğü, vazife malullülüğü, malullük aylığı veya sürekli iş göremezlik geliri bağlanmış sigortalılar ile aylık ve gelir bağlanan ve çalışma gücünün en az %60'ını yitiren malül çocukların kontrol muayenelerinde katılım payı alınmayacağı da ayrıca düzenlenmiştir⁸⁹. Burada, kontrol muayenesinin 94. madde ile sınırlı tutulmadığı görülmektedir.

⁸⁴ Y10HD E 2013/5084 K 2014/5560.

⁸⁵ Y10HD E 2014/25962 K 2015/2692. Aynı yönde başka bir kararında da, sigortalının eşinin yatarak tedavisinde kullanılan ve kendisince karşılanan stent bedelinden katılım payı alınmayacağı belirtilmiştir: Y10HD E 2015/10191 K 2015/19217.

⁸⁶ Y10HD E 2017/2411 K. 2018/9446 T 15.11.2018.

⁸⁷ GSSUY, m. 24/I-g.

⁸⁸ GSSUY m. 24/2-ğ.

⁸⁹ GSSUY m. 24/I-ö.

Uygulamada kontrol muayenesi olarak bilinen bir diğer sağlık hizmeti de hekimin tedavi sürecinde sigortalıyı on gün içinde yeniden muayene etmesidir. SUT düzenlemesine göre söz konusu muayenelerden de katılım payı alınmaktadır⁹⁰.

III. Katılım Payı Alınmayan Kişiler

5510 sayılı Kanun m. 69/1-a bendine göre iş kazası ile meslek hastalığı hallerinde katılım payı alınmamaktadır. Anılan hüküm değerlendirildiğinde, iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanan yardımlarda prim ödeme koşulunun aranmaması ile hükmün uyum gösterdiği görülmektedir⁹¹. Zira, iş kazası veya meslek hastalığından muzdarip olan bir kişinin sağlık hizmetlerinden yararlanırken katılım payı ödeme zorunluğunun olması hakkaniyetle bağdaşmayacaktır. Bu kapsamda Yargıtay, 2011 yılında vermiş olduğu kararında⁹², geçirdiği kaza sonucunda çalışma gücünü %70 oranında kaybetmiş olan davacının ayakta ve dış tedavisi kapsamında katılım payı ödemesi yönündeki yerel mahkemenin kararını bozma yoluna gitmiştir. Aynı yönde bir başka kararda da, iş kazası sonucunda her iki kolunun dirseklerden ampute olması nedeniyle takılan protezlerin yenilenmesi tedavisi bakımından katılım payı alınmayacağı belirtilmiştir⁹³.

5510 Sayılı Kanunun m. 69/I-f bendinde katılım payı uygulamasından muaf tutulan bir diğer grup da İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun⁹⁴ hükümlerine göre şeref aylığı alan kişiler ile bunların eşleri, Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun⁹⁵ hükümlerine göre aylık alan kişiler, harp malüllüğü aylığı alanlar ile Terörle Mücadele Kanunu⁹⁶ kapsamında aylık alanlar ve bunların bakmakla yükümlü olduğu kişiler, Vatani Hizmet Tertibi Aylıklarının Bağlanması Hakkında Kanun⁹⁷ hükümlerine göre aylık alan kişiler, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu⁹⁸ hükümlerine göre korunma, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden ücretsiz faydalanan kişiler ile ana ve babası olmayan Türk vatandaşlarından 18 yaşını doldurmamış çocuklar, vazife malulleridir. Anılan hükümde yer alan kişilere;

⁹⁰ SUT 2.2.1.B.B-1 hükmüne göre, “Hastanın aynı sağlık hizmeti sunucusuna, acil servise başvuruları hariç olmak üzere ayaktan başvurduğu gün dâhil, 10 (on) gün içindeki aynı uzmanlık dalına diğer ayaktan başvurularında; sadece SUT eki EK-2/A-2 Listesinde yer alan işlemlerin bedelleri faturalandırılabilir olup SUT eki EK-2/A Listesinde yer alan tutar faturalandırılmaz”; Sözer, 2024: 419.

⁹¹ Sözer, 2024: 419.

⁹² Y10HD E. 2011/19827 K. 2012/6556.

⁹³ Y10HD 2022/2904 K. 2022/8446 T. 02.06.2022.

⁹⁴ RG 24/2/1968/12835.

⁹⁵ RG 06/11/1980/ 17152.

⁹⁶ RG 12/4/1991/ 20843 (mükerrer).

⁹⁷ RG 03/6/1986 / 19126.

⁹⁸ RG 27/5/1983/ 18059.

bir kısmının ülkeye yapmış oldukları hizmetlerin göz önünde bulundurularak, bir kısmının ise katılım payı ödemesinin mümkün olmaması düşünülerek Kanun'da yer verildiği görülmektedir.

Belirtmek gerekir ki anılan hükümde ayrıca, Harp okulları ile fakülte ve yüksek okullarda, Milli Savunma Bakanlığı hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken askerî öğrenci olanlar ile astsubay meslek yüksek okulları ve astsubay naspedilmek üzere temel askerlik eğitimine tâbi tutulan; Polis Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda, Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Emniyet Genel Müdürlüğü hesabına okumaya devam eden öğrenciler ile polis nasbedilmek üzere Polis Meslek Eğitim Merkezlerinde polislik eğitime tabi tutulan, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi ile fakülte ve yüksek okullarda Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına okuyan veya kendi hesabına okumakta iken Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı nam ve hesabına okumaya devam edenler ile subay ve astsubay naspedilmek üzere temel askerlik eğitime tabi tutulan adayların da katılım payı ödemeyecekleri düzenlenmiştir.

5510 sayılı Kanun m. 69/I-g bendinde, Terörle Mücadele Kanunu'nun 21. maddesinde sayılan olaylara maruz kalmaları nedeniyle yaralananların tedavileri sonuçlanıncaya veya maluliyetleri kesinleşinceye kadar sağlanacak sağlık hizmetlerinden katılım payı alınmayacağı hükmü yer almaktadır.

5510 sayılı Kanun'un m. 69/1- h bendine göre, "60 ıncı maddenin onikinci, onüçüncü ve ondördüncü fıkraları kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılanlar"⁹⁹ katılım payı alınmayacaktır. Buna göre, vatan savunmasına

⁹⁹ Anılan hükümde yer fıkralar kapsamında, askerlik hizmetlerini er ve erbaş olarak yapmakta olanlar askere sevk tarihi ile terhis tarihi arasında, yedek subay öğrencileri ve adayları askere sevk tarihi ile yedek subay nasıp tarihi arasında, yedek astsubay öğrencileri ve adayları askere sevk tarihi ile yedek astsubay nasıp tarihi arasında, genel sağlık sigortalısı olmayan yedek personelden seferberlik tatbikatları veya eğitimleri maksadıyla silah altına alınanlar tatbikat ve eğitim sevk tarihi ile terhis tarihi arasında, askerî öğrenci adayları ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrenci adayları ise intibak eğitimine başladıkları tarih ile yemin ettikleri tarih arasında, devre kaybeden askerî öğrenciler ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi öğrencileri devre kaybettikleri sürelerde primleri ilgili kamu idaresi tarafından karşılanmak suretiyle genel sağlık sigortalısı sayılmaktadır. Bu sürenin hesabında, mevzuatı uyarınca askerlik hizmet süresinden sayılmayan haller (disiplin kurulları tarafından verilen cezalar ve sağlık sebepleri hariç) dikkate alınmaz. Bu kapsamda genel sağlık sigortalısı sayıldıkları sürece bu maddenin diğer fıkraları kapsamında genel sağlık sigortalısı ve genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişi sayılmazlar. Uluslararası Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşmaları kapsamında Türkiye'de eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir askerî personel ile bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinden, söz konusu anlaşmada sağlık hizmeti giderleri, kabul eden devlet tarafından karşılanacağı hüküm altına alınanlar genel sağlık sigortalısı sayılır. Uluslararası Eğitim İşbirliği Anlaşmaları kapsamında Türkiye'de Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ile Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığında eğitim ve öğretim gören yabancı uyruklu misafir personel ile bakmakla

katkıda bulunan ve Kanun kapsamında genel sağlık sigortalısı sayılan kişiler katılım payı alınması istisnaları kapsamında yer almıştır.

SONUÇ

Katılım payı uygulaması, 5510 sayılı Kanun döneminden önce de sınırlı bir uygulanma kapsamına sahipti. 2007 yılında çıkarılan Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Uygulama Tebliğinde ise çok düşük tutarlarda katılım payı öngörülmüştü. 5510 sayılı Kanun'da genel sağlık sigortasında sigortalının prim dışında maddi katkıda bulunma yükümlülüğünün bir karşılığı olarak katılım payı düzenlenmesine geniş bir şekilde yer verilmiştir. Bu uygulamanın temelinde yatan amaç sağlık hizmetlerinin gereksiz kullanımının azaltılması ve böylece sistemin gerçek ihtiyaç sahiplerine kaliteli bir hizmet sunmasının sağlanmasıdır.

Katılım payı uygulamasının anayasal olup olmadığı noktasında tartışmalı bir yapısı olduğunu belirtmek gerekir. Özellikle, sağlık ve yaşam hakkı kapsamında yapılan değerlendirmelerde isabetli olarak, uygulamanın ekonomik güce bağlı olarak bazı grupların sağlık hakkına erişimini kısıtlaması ya da engellemesi söz konusu olabileceği belirtilmektedir. Sigortalıların katılım payı ödemekten kaçınmak için sağlık hizmetine geç başvurması neticesinde zamanında teşhis ve tedavi alamadığı için de sosyal güvenlik sistemine daha büyük bir yük oluşturması da ihtimal dahilindedir. Bu bakımdan, katılım payının kişinin gelir düzeyine bağlı olarak belirlenen oranlarda alınması bir çözüm olarak düşünülebilecektir.

5510 sayılı Kanun'da sevk ve tedavi zincirine uygun olarak hareket eden ve öncelikle aile hekime başvuran sigortalıdan diğer basamak tedavilerinde katılım payı alınmaması gerekmektedir. Gerçekten de, Aile Hekimliği Kanunu m. 5//II hükmünde yer alan düzenlemeden anılan sonuç çıkmasına rağmen 5510 sayılı Kanun ve diğer mevzuat değerlendirildiğinde sevk zincirine uygun hareket etse dahi sigortalının katılım payı ödemek zorunda olduğu durumlar mevcuttur. Bu bakımdan, sevk zincirine uygun hareket eden sigortalıların katılım payı uygulamasından muaf tutulmasına ilişkin bir düzenleme, sevk ve tedavi zincirine uygun hareket etme kuralına uyulmasını sağlama noktasında fayda sağlayacaktır.

5510 sayılı Kanun ile Sosyal Güvenlik Kurumu'na verilen katılım payını artırma ve sağlık hizmeti sunucuları için farklı belirleme yetkisinin hukuka uygunluğu Anayasa Mahkemesi kararında incelenmiş ve kararda ilgili düzenlemenin iptal isteminin reddine oybirliği ile karar verilmiştir. Ancak, Kuruma verilen bu yetkinin sigortalılar için belirsiz bir durum oluşturduğu görülmektedir. Teşhis ve tedavi sonucunda ödemesi gereken katılım payı miktarının önceden belirli olmaması, Kurumun katılım payını artırma ve sağlık hizmeti

---

yükümlü oldukları aile fertlerinden, söz konusu anlaşmada sağlık hizmeti giderleri, kabul eden devlet tarafından karşılanacağı hüküm altına alınanlar genel sağlık sigortalısı sayılır.

sunucuları için farklı belirleme yetkisini kullanabileceği hususların sınırlı sayıda düzenlenmemesi ve bu konuda Kuruma geniş bir takdir hakkı tanınması yerinde değildir.

Belirtmek gerekir ki, sigortalının on gün içerisinde aynı uzmanlık dalında farklı sağlık hizmeti sunucusuna başvuru yapması durumunda katılım payının arttırılmış oranda tahsil edilmesi söz konusu olacaktır. Buna göre, düzenlemede yer alan istisnai durumlar dışında sigortalı genel hükümlere ek ödeyeceği katılım payına ek olarak 5 TL daha ödeme yapacağına ilişkin hüküm değerlendirildiğinde, sigortalının sağlık hizmeti sunucusundan hizmet almış bir sigortalının zorunda kalmadıkça başka bir sağlık hizmeti sunucusuna başvuru yaparak, sistemi meşgul etmemesinin amaçlandığı görülmektedir. Ancak, sigortalının ilk muayenesinde teşhis konulmadığı ve tedavisine başlanmadığı durumlarda, hastalığına ilişkin şikayetlerinin de devam etmesi halinde on gün içerisinde aynı uzmanlık dalında farklı sağlık hizmeti sunucusuna başvurması olağandır. Bu bakımdan, Tebliğ'de katılım payının arttırılarak tahsil edilemeyeceği bir diğer istisnai durum olarak, hastalığın teşhis ve tedavisine başlanmamış olmasının da eklenmesi düşüncesindeyiz.

Yardımcı üreme yöntemine hak kazanma koşulları 5510 sayılı Kanun'un 63. maddesinde düzenlenmiş ve diğer koşulların yanında eşlerden birinin en az beş yıldır genel sağlık sigortalısı veya bakmakla yükümlü olunan kişi olup, 900 gün genel sağlık sigortası prim gün sayısının olması gerektiği belirtilmiştir. Bu bakımdan, prim ödeme gün sayısının yüksekliği de göz önünde bulundurulduğunda sigortalıdan ayrıca hem tedavi hem de ilaç bedelleri bakımından katılım payı alınacağına ilişkin düzenleme yerinde olmadığı kanaatindeyiz.

Dezavantajlı gruplar olarak nitelendirebileceğimiz, GSSUY'nin 23. maddesi kapsamına giren kişiler bakımından tahsil edilen katılım payının iadesi düzenlenmiştir. Ancak, özellikle ekonomik durumu kötü, yaşlı, güçsüz ve kimsesiz kişilerin teşhis ve tedavi bakımından katılım payı ödemek zorunda bırakılmaları ve katılım payının iadesi noktasında tekrar bürokratik işlemlerle muhatap kılınmaları hakkaniyete uygun olmamaktadır.